

ГОД. XXI.

ПОЗОРИШТЕ.

БРОЈ 25.

УРЕЂУЈЕ А. ХАЦИЋ.

Издази за време бављења позоришне дружине у Н. Саду свагда о дану сваке представе, паче сваког месеца по један пут на по табака. — Стоји за Нови Сад 40, а на страну 60 новч. месечно. —

ГРАЂА ЗА ИСТОРИЈУ СРПСКОГ НАРОДНОГ ПОЗОРИШТА.

Од ЈОВАНА ЂОРЂЕВИЋА.

(Наставак).

Врло је важно знати, *како је расположено жење онда владало у позоришној дружини.* О томе није водно бриге ни управитељ ни министар, а у том је лежао кључ, да се *предупреди катастрофа.*

Мени су долазили главнији чланови дружине, да ме питају, шта ће бити с позориштем? Ја сам их храбро, *да се позориште неће и не сме затворити.* То је било пре мог одласка министру, а после их нисам ни смео плашити својим страховањем. Изгледао сам, као Енеја, кад је храбро своје Тројанце. *Spem vultu simulat, premit altum corde dolorem.*

Из разговора са члановима позоришта уверио сам се, *да нико од њих не жеми, да се позориште затвори; али да су сви до једног на сваку жртву готови, само да не наступи катастрофа.*

Према томе спремао сам, да поднесем министру овакав план:

Да се целој дружини даде одсуство до 1. новембра, а догле да се изврше све реформе и припреме за даљи рад. Управа се не обвезује, да ће дружини за то време (до 1. новембра) издавати њихове досадашње плате; али ће члановима по могућству ићи на руку, да им стање олакша, а 1. новембра опет сви ступају на своја садашња места и уживају редовну плату. Ко не би хтео на ово пристати, томе да управа откаже и да му изда тромесечну плату. *Сви до једног пристали би.* Неки би отишли својим кућама или родовима; неки на гостовање у Загреб и Нови Сад; неки би можда нашли себи каквог другог привременог занимања; а неким би се могла дати и каква малу помоћ. А што је најглавније, могло би се члановима допустити, да под руко-

водством и контролом позоришних органа, са позоришном гардеробом и осталим позоришним прибором дају представе у овој истој згради, на што буде чистог дохотка, нека им позоришна власт према сразмери њихових редовних плата раздели.

Ово би, истина, био пинав и трудан, али частан и племенит посао, и овакп исход ствари боље би одговарао позиву и дужности и министровој и управитељевој, а и за њих саме било би часније, да им у историји позоришта њихова имена светле као имена *позоришних добротвора*, него да се бележе као *уипоаститељи позоришта.*

Док сам те планове кројио, рачунао сам само на она средства, која су нам у власти била, као на доходак од представа, који је у исто доба почео дивно да расте („Сељак као милионар“ даван је за девет дана четири пута, увек с пуном кућом и донео је 3.900²/₅ динара = 325 дуката 47 гр. ч.), и на доходак од игранке с лутријом, што су је београдске госпође у корист позоришту приредиле, откуда је позориште добило 500 дуката.

Ја тада још нисам знао (нити је министар нашао за нужно, да ме о том извести), нисам — велим — знао, да ће министар од државног савета искати и добити још 1.200 дуката ванредне помоћи, да њоме исплати и — растера глумце. Ја сам се надао, да ће се позориште и без ових 1.200 дуката излечити, а са овом неочекиваном помоћу било би позоришту сасвим поможено, и о затворању не би требало ни речи да буде. Чудновато је само, како ми је могао министар првих дана јунија онако категорично говорити, да позоришту нема ни од куд никакве помоћи, а овамо иште и добија

још 1.200 дуката, па о тој великој помоћи ћути као заливен.

Бадава беху сва моја журења и трчкарања и министру и управитељу. Могао сам рећи с Хорацијем: *sanimus surdis* (певамо глупима). Министар је тврдоглаво остао при своме; а шта је радио с мојим пунктацијама, видећемо доцније. У највећој тајности изда се управитељу поверљив налог, да 10. јунија после представе (била је недеља и представљан је „Сељак као милионар“ по четврти пут у дупком пуној кући) уморне од представе глумце и глумице сазове у облачонице и да их тамо изненади радосним гласом — *да су избачени на улицу!*

*

То је био плод министрове à tout prix политике! Хтео је, да се покаже „енергичан“ и да целу ствар „рашишти“. И чова је целу ствар и „рашиштио“, тако да се дејство његове „енергичне“ метле још и данас осећа!

Он је јамачно себи уображавао да ће му доцније, кад све буде „рашиштиено“, требати

само малим претом мрднути, па ће сви на лицу избачени чланови одмах овамо полетети, а он ће између њих да бира: „Овога хоћу, овога нећу!“

Али, на жалост, није тако испало. Они, који су нас одмах напустили, били су управ они, без којих никако нисмо хтели остати, и који нам се ни до данас нису вратили (Мандровић, Ружић). Није ни могло бити иначе. Ко тресне огледалом о земљу, нека се не нада, да ће се оно разбити у саме правилне фигуре.

Они, који су овде остали и чекали, шта ће бити с позориштем, злопатили се пуних девет месеци (од 10. јунија 1873. до 7. марта 1874.) За то време заборавили су их — што но реч — и Бог и људи. Министар није имао ни воље, ни времена, да се брине за таку маленкост, као што је била судба ошолпких породица којима је хлеб одузео. И управитељ је мррно спавао, а зашто и не би? Та њега, главног виновника толике несреће, није ни глава заболела!

(Наставиће се).

И С Т И Ц И

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(Циганин. Позоришна игра у 3 чина с певањем и играњем, од Е. Сиглигетија, посрбио Ј. М. Шимић, за позорницу удесно А. Хаџић, музика од А. Милчиноског).

11. фебруара о. г. приказан је на нашој позорници „Циганин“. Та позоришна игра јако је омиљела нашој публици, која увек напуни позориште кад год се даје „Стари Цига“ и никад не пропушта а да допадању свом не да жива и бурна израза. Тако је то било увек досад, па тако је било и сад. Највише је одликовала публика изазивом г. Лукића, Циганина, па ћер му Ружицу, г. Марковићку. Обоје су то у потпуној мери заслужили, јер су уложили били сав свој лени дар и озбиљан мар, да улоге своје задахну правим животом, па су у томе потпуно и успели. Добар је био и г. Васиљевић, као Ђорђе, а тако исто и г. Марковић, само што је он још и лепо отпевао песме своје. И све млађе снаге, као: г. Миловановић (Градић, спахија), г. Миловановићка (Ракила), г. Милићевићка (Евица), до-

бро су се држали, а и сви остали, (а било их је тога вечера доста на окупу на позорници,) учинили су све, што су могли, те је тако и цела представа испала врло добро, а тако исто и певање. Особито се допала песма у мешовитом збору: „Та не боли цвеће“, па на свршетку коло, које се морало на бурно захтевање драганае публике поновити, а то није ни чудо, када наша позоришна дружина игра коло тако живо, ватрено, карактеристично и лепо, да бисмо га могли гледати до беле зоре.

У позоришту смо видели овога вечера доста странаца, који су били дан пре на Милетићевој прослави, па су, сигурно заостали, да виде представу у нашем позоришту. Тако смо видели у једној ложи нашег Змаја, у другој нашег песника Драг. Ј. Илијћа, а у трећој дра Славка Милетића, милог и драгог сина српског дива Светозара Милетића. **О.**

(Прилози српском народном позоришту: 1. „Задруга за међусобно помагање и штед-

њу“ у Ковиљу послала је 10 фор. у име припомоћи за годину 1896. — 2. Г. др. Емил Гаврила, главни уредник „Заставе“ у Новом Саду, уписао се за члана позоришног и исплатио је целу чланарину у износу од 50 фор. — 3. Г. Коста Т. Миросављевић, трговац у Н. Саду, уписао се за члана позоришног и уплатио је 10 фор. у име прве рате за чланарину. — 4. Гђа Меланија Вукичевићка рођ. Ракићева у Сомбору, приложила је 100 круна као „дар неутешне матере за спомен своје рано преминуле и непрежаљене ћерке Сиде Вукићеве, која је особито волела српско народно позориште.“ — 5. „Народна Штедионица“ у Турском Бечеју уписала се за члана овога друштва са прилогом од 100 фор., од чега је уплатила прву половину чланарине од 50 фор., а другу половину уплатиће кроз годину дана. — 6. Повереник друштвени др. Стеван Малешевић у Сенти послао је 125 фор. на рачун аренде од завештане земље пок. Ђене Брановачког и жене му Иде рођ Вујићеве. — 7. „Бачко-потиска штедионица“ у Ст. Бечеју послала је прилог од 9 фор. — 8. Штедионица у Ст. Пазови приложила је 50 фор. у име припомоћи позоришту. — 9. Г. Пера Добриновић, редитељ српске народне позоришне дружине, скупио је приликом забаве „Српске добротворне женске задруге“ у Винковцима у веселом друштву 65 фор. добровољних прилога, а приложише: Браћа Веселиновићи 10 фор; Стева Веселиновић 10 фор; др. Паја Ковачевић, адвокат, 10 фор.; Сава Шумановић 15 фор.; Жарко Станић, велепоседник из Вуковара 5 фор.; М. Стојковић, 4 фор.; др. Ђорђе Милашиновић 2 фор.; Стеван Јанковић 2 фор.; Стокан Поповић 2 фор.; Узелац 1 фор.; Ј. Теодоровић 1 фор.; Радељевић 2 фор.; Поштић 50 иов., и Контић 50 нов.

На свима овим родољубивим прилозима изјављује управни одбор „друштва за српско народно позориште“ своју најтоплију захвалност.

П О З О Р И Ш Т Е.

(Лек за позоришне писце.) Позориште Клини у Паризу, има врло љубазног управитеља. Тај човек не заборавља ни младе ни старе писце. Сећа се и њих и њихових дела и поштује их. Пре неког времена дозна, да је млад писац позоришни Максим Бушерон оболео. Одмах најми

кола и одвезе се у стан аутора „Мис Хеилете.“ (Чувена комедија, која је постигла велики успех на свима позорницама где год се давала). И одиста, нису га били преварили: Максим Бушерон беше бојан.

— Шта вам је, драги пријатељу? — упита га очинским гласом. — Не знам, — одговори писац. Од неколико месеца не осећам се добро. Муче ме необјашњиви болови. — А лекар, шта вели он? — Ништа! И он сам не зна. — Али, ви ипак радите, као што видим. Кад човек може да ради, то је добар знак. — Да, радим. Ето хрије рукописа, три туцета оперета, толико исто и комедија. Желите ли који рукописе? — Хвала, драги пријатељу. За ову сезону имам сувише позоришних дела. Имам комада за две године. — Код тих речи Бушерон се снаужи. Срећом, то је трајало врло кратко. — Баш немам среће, промрмља, — прибрав се. — Шта, зар бисте ви пристали, да вам се комад даје у скорашњем позоришту Клињи. Ви, славни аутор Мис Хеилете, овлашћени лиферанат комада у три чина, у позоришту „Буф“, — узвикну управитељ. — Да, — одговори Бушерон, са сузним очима. Замислите, да сада ни на једној позоришној објави нема мога имена! — Али... обвезао сам се већ, обећао сам, морам да испуним. — Па лепо, одржите после та обећања и обавезе. Ето, гледајте, комедија у четири чина, грађена је за вашу публику. Још нема имена, али то ћу лако наћи. — До беса, попунио сам све, то би било прекобројно! — Прекобројно... Прекобројно... Ето ти назива. Ах, како ће лепо звучати назив: „Прекобројни.“ — Лепо, свршено је, ставићу комад на проба, други нека чекају. — Хвала! — И лице се у Бушерона мало разведри. За тим додаде: А и ја ћу имати места у првој ложи? — Сваке представе. — Још једном хвала! Ви сте ме спасли. Осећам се много боље.

Од то доба здравље пишчево ишло је све на боље за време проба. На представи свога комада Бушерон је био потпуно здрав. После представе гомила писаца околи управитеља позоришног. — А наши комади? — питаху га. Шта ће бити с њима? Изгледа, да ће „Прекобројни“ по дуже трајати, а ми? — Чекајте, господо, чекајте — одговорио је управитељ. Хвалите ме, или грдите ме, све ми је једно: спасао сам живот Бушерону!

Комад „Прекобројни“ даје се у Паризу са великим успехом.

Издаје управа срп. нар. позоришта.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

30. Представа. У ДУНЂЕРСКОМ ПОЗОРИШТУ. У претплати 17.

У Новоме Саду, у суботу 17. (29.) фебруара 1896 :

ФАБРИЦИЈУСОВА ТЕРКА.

Позоришна игра у 3 чина, написао А. Вилбрандт, превео Ј. Грчић. — Редитељ: Ружић.

ОСОБЕ:

Алеништајн, судач	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	Васпљевић.
Ролф, творипчар	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	Спасић.
Ида Рајнхолдовна	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	Д. Ружићка.
Агата Штерновица	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	Т. Лукићка.
Хуго, синчић Агатин	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	Д. Тодосић.
Фабрицијус	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	Ружић.
Волмутовица	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	Ј. Добриновићка.
Демлер, слуга у Ролфа	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	Добриновић.
Абел, бајштован у Ролфа	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	Жикић.
Кета,	} рукавичарке	—	—	—	—	—	—	—	—	—	Ј. Весичева.
Фредерика,		—	—	—	—	—	—	—	—	—	Д. Туцаковићева.
Перовођа	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	Душановић.
Судски слуга	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	Стефановић.

Радња се збива у садашњости; у главном граду у провинцији,

Свирачки збор 70 пешачке пуковнице свираће ове комаде: 1. Увод у Офенбахову оперету: „Орфеј у дољњем свету“, од Биндера. — Арпија из опере: „Лукреција Борџија“, од Доницетија. — 3. „Pêle-mêle“. Потпури, од Штробла.

У недељу 18. феб. (1. марта): „Радничка побуна.“ Позоришна игра у 3 чина, с певањем, написали Е. Сиглигети и А. Балаж, превео и за српску позоришницу удесно Ст. Дескашев, музика од Д. Јенка.

Улазнице могу се добити у књижари браће М. Поповића од 9—12 пре подне, од 3—6 после подне и после на каси.

Бољују: Д. Васиљевићка, М. Николић, Т. Илић. Љ. Душановићка.

Почетак тачно у 7¹/₂, свршетак у 10¹/₄ сахата.